

УДК 346

НЕДОБРОСОВІСНА КОНКУРЕНЦІЯ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Швець Галина Олексіївна, доцент кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності, к.філол.н, доцент Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь.

Гаргала Костянтин Михайлович, магістр з інтелектуальної власності, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь.

Shvets Galina, assistant professor of economics and intellectual property, Candidate of Philology, associate professor of the State Higher Educational Establishment «PRIAZOVSKIY STATE TECHNICAL UNIVERSITY»

Gargala K., Master intellectual property of the State Higher Educational Establishment «PRIAZOVSKIY STATE TECHNICAL UNIVERSITY»

Shvets G., Gargala K. Unfair competition in the field of intellectual property.

In the article the definition of "unfair competition" in accordance with international law and the current Law of Ukraine "On protection against unfair competition". Lists and describes actions in accordance with applicable law, which are seen as unfair competition. Shows the view of scholars regarding the shortcomings of the legislation in the sphere of unfair competition. Given the action, associated with the discrediting of a competitor (the discrediting of a competitor, the purchase and sale of goods, performance of works, rendering services with compulsory assortment, comparative advertising; inducing others to boycott a business entity, etc.). It is noted that the problems associated with unfair competition than anything else on the market of intellectual products. The analysis of violations in the sphere of intellectual property-related unfair competition. Shows the factors influencing the choice of methods of protection of enterprises against unfair competition, namely: the development of legislation on protection from unfair competition; the availability of fair competitive relations in the market; the awareness of business entities on the rights for protection against unfair competition; the desire of market participants to seek excessive profits; the protection of rights of business entities; establishing sustainable business relationship with partners; the degree of formation of the competitive environment; weaknesses in the management system; dependence on suppliers of raw materials from abroad. Provides direction for improving the system of protection of interests of businesses from unfair competition in Ukraine.

Швець Г.О., Гаргала К.М. Недобросовісна конкуренція в сфері інтелектуальної власності.

В статті розглянуто визначення поняття «недобросовісна конкуренція» відповідно до норм міжнародного права та чинного Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Перераховано та охарактеризовано відповідно до чинного законодавства дії, що розглядаються як недобросовісна конкуренція. Зазначено погляд науковців, щодо недоліків законодавства в сфері недобросовісної конкуренції. Наведено дії, які пов'язані із дискредитацією конкурента (дискредитація конкурента; купівля-продаж товарів, виконання робіт, надання послуг із примусовим асортиментом; порівняльна реклама; схвалення до бойкоту господарюючого суб'єкта та інше). Зазначено, що проблеми, пов'язані з недобросовісною конкуренцією найбільше на ринку інтелектуальних продуктів. Представлено аналіз порушень в сфері інтелектуальної власності. Вказано чинники впливу на вибір методів захисту підприємства від недобросовісної конкуренції, а саме: розробленість законодавства щодо захисту від недобросовісної конкуренції; наявність добросовісних конкурентних відносин на ринку; проінформованість суб'єктів господарювання про права щодо захисту від проявів недобросовісної конкуренції; прагнення учасників ринку до отримання надприбутків; надійність захисту прав суб'єктів господарювання; налагодження стабільних ділових стосунків з партнерами; ступінь сформованості конкурентного середовища; недоліки в управлінській системі; залежність від постачальників сировини з-за кордону. Наведено напрями щодо вдосконалення системи захисту інтересів суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції в Україні.

Швець Г.А., Гаргала К.М. Недобросовестная конкуренция в сфере интеллектуальной собственности.

В статье рассмотрено определение понятия «недобросовестная конкуренция» в соответствии с нормами международного права и действующего Закона Украины «О защите от недобросовестной конкуренции». Перечислены и охарактеризованы действия в соответствии с действующим законодательством, которые рассматриваются как недобросовестная конкуренция. Представлен взгляд ученых, относительно недостатков законодательства в сфере недобросовестной конкуренции. Приведены действия, связанные с дискредитацией конкурента (дискредитация конкурента купля-продажа товаров,

выполнение работ, оказание услуг с принудительным ассортиментом, сравнительная реклама; склонение к бойкоту хозяйствующего субъекта и т.д.). Отмечено, что проблемы, связанные с недобросовестной конкуренцией больше всего на рынке интеллектуальных продуктов. Представлен анализ нарушений в сфере интеллектуальной собственности, связанных с недобросовестной конкуренцией. Указаны факторы влияния на выбор методов защиты предприятия от недобросовестной конкуренции, а именно: степень разработки законодательства о защите от недобросовестной конкуренции; наличие добросовестных конкурентных отношений на рынке; осведомленность субъектов хозяйствования о правах по защите от проявлений недобросовестной конкуренции; стремление участников рынка к получению сверхприбылей; надежность защиты прав субъектов хозяйствования; налаживание стабильных деловых отношений с партнерами; степень сформированности конкурентной среды; недостатки в управленческой системе; зависимость от поставщиков сырья из-за рубежа. Приведены направления по совершенствованию системы защиты интересов субъектов хозяйствования от недобросовестной конкуренции в Украине.

Постановка проблеми. Важливою складовою механізмом ринкової економіки є конкуренція - економічний процес взаємодії і боротьби товаровиробників за найбільш вигідні умови виробництва і збуту товарів, за отримання найбільших прибутків. Добросовісна конкуренція сприяє розвитку і успіху підприємства. Однак, змагання в середовищі суб'єктів господарювання за споживчий попит на ринку може здійснюватися як сумлінно, так і такими методами суперництва, що завдають шкоди споживачам, конкурентам і суспільству в цілому. У даному випадку мова йде про недобросовісну конкуренцію - явище вкрай небажане для української держави в період побудови ринкових відносин, що відповідають світовим стандартам.

Аналіз публікацій. Теоретичною та практичною основою вивчення питання недобросовісної конкуренції виступають праці таких науковців: Г. Андрощук, О. Безух, А. Бойко, З. Борисенко, А. Варламова, І. Дахно, Т. Демченко, А. Дерингер, А. Кислиціна, І. Коваль, С. Кузмина, Н. Круглова, В.Лагутін, О. Мельниченко, Т. Нестуля, С. Парашук, М. Панченко, Ю.Слободчиков, С. Стефановський, С. Шкляр та інші, які досліджують особливості недобросовісної конкуренції та методи боротьби з нею.

Метою статті є аналіз особливостей недобросовісної конкуренції в сфері інтелектуальної власності та визначення напрямів зменшення її впливу.

Виклад основного матеріалу. Вперше термін «недобросовісна конкуренція» було вжито у Франції на початку XIX століття, хоча саме це явище виникло набагато раніше - з моменту формування ринкових відносин. Уперше тлумачення недобросовісної конкуренції було подано у статті 10bis Паризької конвенції щодо охорони промислової власності від 1883 року, в якій було вказано, що актом недобросовісної конкуренції є будь-який акт конкуренції, який суперечить чесним звичаям у промисловій та торговій діяльності. Таким чином, законодавці та практики під недобросовісною конкуренцією розуміють конкуренцію, що суперечить чесним звичаям в областях промисловості та торгівлі. Деякі автори кваліфікують як недобросовісну конкуренцію будь - які дії, що складаються у використанні обманних засобів в економічному суперництві [1].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» ст. 32 Господарського кодексу України: «недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності». До таких дій, згідно Закону, відносяться наступні:

1. Неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання (неправомірне (тобто без дозволу) використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки; неправомірне використання товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; порівняльна реклама).
2. Створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції (дискредитація господарюючого суб'єкта - тобто поширення неправдивих, неповних або неточних відомостей, які завдають шкоди діловій репутації конкурента; схилення до бойкоту господарюючого суб'єкта; схилення постачальника до дискримінації покупця (замовника); підкуп працівника, посадової особи

постачальника, покупця; досягнення неправомірних переваг у конкуренції - тобто шляхом порушення законів; поширення інформації, що вводить в оману).

3. Неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці [2].

Як зазначає І. І. Дахно, у чинному законодавстві України існує прогалина, а саме: не передбачено такий вид порушення, як «делюція», тобто таке розмивання відрізняльної сили товарного знаку, яке не є традиційним порушенням виняткових прав на цей знак. Це випадки, коли "сильний" чужий товарний знак порушники "ліплять" на такі свої товари, для яких його власник цей товарний знак не використовував та (або) не реєстрував» [3]. Наприклад: назва печива або цукерок - "БОМУ", маркування одягу або взуття - назвами "Лиш", "BMW".

Конкретний перелік дій, які можуть характеризуватися, як недобросовісна конкуренція, в законодавстві України не вичерпний. Вітчизняні нормативні акти містять також їх уточнюючу класифікацію, що є вимогою практики. Серед дій, пов'язаних із дискредитацією конкурента та досягненням в результаті цього неправомірних переваг у конкуренції, названо наступні: [4]

- дискредитація конкурента;
- купівля-продаж товарів, виконання робіт, надання послуг із примусовим асортиментом;
- порівняльна реклама;
- схилення до бойкоту господарюючого суб'єкта (підприємця);
- схилення господарюючого суб'єкта (підприємця) до розірвання договору з конкурентом;
- схилення постачання до дискримінації покупця (замовника);
- підкуп працівника постачальника;
- досягнення неправомірних переваг у конкуренції, що означає різноманітні форми нечесної конкурентної боротьби.

Переважає кількість актів недобросовісної конкуренції пов'язана з порушенням прав об'єктів інтелектуальної власності, таких як: винаходи, корисні моделі, торгові марки, промислові зразки та інше.

Отже, слід зазначити, що конкурентна боротьба в інтелектуальній сфері не завжди йде законними напрямками, а саме: «скупка мізків», промислове шпигунство, "піратська продукція" та інше. Так, існує широке коло проблем, пов'язаних з недобросовісною конкуренцією на ринку інтелектуальних продуктів. Великі проблеми в цій сфері виникають з приводу існування піратської (неліцензійної) продукції та особливостей перебігу цих процесів на ринку об'єктів інтелектуальної власності.

Протягом декількох останніх років були введені заходи щодо захисту інтелектуальної продукції від недобросовісної конкуренції, які відповідали західним стандартам. Але вони не дали бажаних результатів через високий рівень недобросовісної конкуренції на ринку об'єктів інтелектуальної власності, широке розповсюдження піратської продукції, неліцензійних товарів, відсутністю традицій у вирішенні подібних проблем. Хоча слід відзначити, що проблеми недобросовісної конкуренції в інтелектуальній сфері обговорюються дуже активно, але відома лише незначна кількість оздоровчих ініціатив. За оцінками спеціалістів, у відомчих органах Держпатенту розглядався лише 1% випадків, кваліфікованих як «ultimo ratio» (піратство) [5].

Сьогодні до 95% програмного забезпечення для персональних комп'ютерів в Україні — контрафактні. Для порівняння: такий же рівень неліцензійного використання програмного забезпечення, за даними агенції В5А, у В'єтнамі складає 99%, у Китаї — 96%, в Омані — 95%, у середньому по країнах СНД — 95%, крім Росії — 91%. Щодо країн з розвинутою ринковою економікою, де існують тривалі традиції боротьби з піратською продукцією, то найнижчий рівень піратства у США — 28% [5].

Згідно зі звітом АМКУ за 2014 рік загальна кількість припинених порушень у сфері недобросовісної конкуренції склала 650 - 12% від загальної кількості припинених

порушень у сфері захисту економічної конкуренції. Найбільш поширеними з них були поширення інформації, що вводить в оману (90%). Решту склали неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки - 4%; досягнення неправомірних переваг у конкуренції шляхом порушення іншого законодавства - 5%; введення у господарський обіг під своїм позначенням товару іншого виробника, порівняльна реклама, дискредитація суб'єкта господарювання, схилення до бойкоту суб'єкта господарювання - 1%.

Провідним ринком за виявленими і припиненими проявами недобросовісної конкуренції за результатами трьох минулих років є агропромисловий комплекс (близько 53% в 2014 р., 46% в 2013 р., 32% в 2012 р.). Другим за кількістю порушень у сфері захисту від недобросовісної конкуренції з великим відривом, але стабільно є ринок охорони здоров'я, лікарських засобів і медичних виробів (близько 16% в 2014 р., 13% в 2013 р., 11% в 2012 р.). За оцінками комітету обсяг ринків, на яких завдяки вжитим АМКУ заходів відновлені умови добросовісної конкуренції, в минулому році склав понад 1,3 млрд грн.

Цікаво, що частка випадків недобросовісної конкуренції, припинених шляхом надання рекомендацій, до загального числа порушень цього виду в 2014 році склала близько 82%. В інших випадках були накладені штрафні санкції. Так, протягом 2014 році на порушників у всіх сферах було накладено штрафів більш ніж на 4,1 млн грн. за порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції. Найбільші з них - за неправомірне використання оформлення етикетки товарів, яке могло призвести до змішування з діяльністю іншого суб'єкта господарювання, а також неправомірне використання сукупності позначень в оформленні етикетки товару[6].

Одним із методів захисту від недобросовісної конкуренції є здійснення підприємством антимонопольної діяльності, тобто діяльності окремих суб'єктів господарювання (юридичних та фізичних осіб), яка спрямована на створення та підтримку конкурентного середовища, зокрема, конкурентних відносин. Чинники впливу на вибір методів захисту підприємства від недобросовісної конкуренції наступні: [7]

- розробленість законодавства щодо захисту від недобросовісної конкуренції;
- наявність добросовісних конкурентних відносин на ринку;
- проінформованість суб'єктів господарювання про права щодо захисту від проявів недобросовісної конкуренції;
- прагнення учасників ринку до отримання надприбутків;
- надійність захисту прав суб'єктів господарювання;
- налагодження стабільних ділових стосунків з партнерами;
- ступінь сформованості конкурентного середовища;
- недоліки в управлінській системі;
- залежність від постачальників сировини з-за кордону.

Отже, для вдосконалення системи захисту інтересів суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції в Україні необхідно: 1. Вдосконалити роботу системи органів захисту інтересів суб'єктів господарювання, а саме: покращення матеріально-технічного та кадрового забезпечення, викорінення корупційних проявів, вдосконалення координації діяльності між даними органами в процесі боротьби з недобросовісною конкуренцією. 2. Систематизувати норми законодавства зі створенням єдиного Конкурентного Кодексу. 3. Модифікувати норми вітчизняного законодавства в напрямку наближення до норм Європейського Співтовариства та ратифікувати міжнародні угоди, які досі не були ратифіковані. 4. Провести інформаційно - роз'яснювальну роботу, направлену на висвітлення переваг добросовісної конкуренції як для підприємців, так і для споживачів, порядку захисту їх від недобросовісної конкуренції.

В цілому, для ефективного захисту інтересів суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції необхідно не просто боротись з нею нормативними та

адміністративними методами, а створити такі умови, за яких було б не вигідно порушувати правила чесної конкуренції [1].

Список використуваних джерел:

1. Захист від проявів недобросовісної конкуренції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/litvinyuk-ov-zahist-vid-proyaviv-nedobrosovisnoyi-konkurenciyi/>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30. – Ст. 141.
3. Дахно І.І. Антимонопольне право. Курс лекцій. - К.: Четверта хвиля, 1998. – 352 с.
4. Щокін Р.Г. Сутність недобросовісної конкуренції за господарським законодавством України / Р.Г. Щокін // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція. – 2014. - №11. – Т. 2 – С. 18-21.
5. Хрустальова В. Проблеми становлення цивілізованого конкурентного середовища на інтелектуально-інформаційному ринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bezpeka.com/ru/lib/spec/law/competitive-environment-information-market.html>
6. Силенко Т. Недобросовісна конкуренція: світові підходи та українські реалії // Т. Силенко, Н. Модленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-1179/>
7. Доступність методів захисту від недобросовісної конкуренції для суб'єктів господарювання. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13861/1/32_210-216_Vis_720_Menegment.pdf
8. Захист від проявів недобросовісної конкуренції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/litvinyuk-ov-zahist-vid-proyaviv-nedobrosovisnoyi-konkurenciyi/>

References:

1. Protection against unfair competition. [Electronic resource]. – Access mode: <http://intkonf.org/litvinyuk-ov-zahist-vid-proyaviv-nedobrosovisnoyi-konkurenciyi/>
2. The economic code of Ukraine from 16.01.2003 №436-IV // Vedomosti of the Verkhovna Rada of Ukraine. – 1996. - No. 30. – PT. 141.
3. Dakhno I.I. Antitrust law. A course of lectures. - Kyiv: the Fourth wave, 1998. – 352 p.
4. Shchekin G. the Essence of unfair competition under the economic law of Ukraine. G. Shchekin // Scientific Herald of international humanitarian University. Series Jurisprudence. – 2014. - No. 11. Vol. 2, P. 18-21.
5. Khrustalev V. problems of formation of a civilized competitive environment in intelligent information market of Ukraine. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.bezpeka.com/ru/lib/spec/law/competitive-environment-information-market.html>
6. Silenko T. Unfair competition: global approaches and Ukrainian reality // T. Silenko, N. Madlenka [Electronic resource]. – Access mode: <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-1179/>
7. The availability of methods of protection against unfair competition for economic entities. [Electronic resource]. - Access mode: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13861/1/32_210-216_Vis_720_Menegment.pdf
8. Protection against unfair competition. [Electronic resource]. – Access mode: <http://intkonf.org/litvinyuk-ov-zahist-vid-proyaviv-nedobrosovisnoyi-konkurenciyi/>

Keywords: unfair competition, intellectual property, business entities, intellectual property market.

Ключові слова: недобросовісна конкуренція, інтелектуальна власність, суб'єкти господарювання, ринок інтелектуальної власності.

Ключевые слова: недобросовестная конкуренция, интеллектуальная собственность, субъекты хозяйствования, рынок интеллектуальной собственности.